

France Forstnerič

Drava življenja

Založba Obzorja, Maribor 1992

Forstneričevo šestdesetletnico je štajersko gospodarstvo počastilo z antologijsko izdajo njegove poezije, zbirko *Drava življenja*. Knjiga prinaša pesmi iz poprejšnjih zbirk: *Zelene ječe* (1961), *Dolgega poletja* (1968), *Pijanega kurenta* (1971), *Pesniškega lista 32* (1976) in - poslednje - *Ljubstave* (1981).

Pesnjenje v provinci (Maribor z okolico) ne bi smelo biti bistven razlog za nekam zadržano recepcijo Forstneričevega opusa, čeprav pesnik v korespondenci s Pibernikom (*Med tradicijo in modernizmom*) sumniči prav v to smer. Marijan Kramberger kot najtemeljitejši raziskovalec Forstneričeve poezije (študiji *Drava življenja I, II*) navaja tehtnejšo tezo, namreč Forstneričevo pesniško "odpadništvo" iz okvira tradicionalne slovenske književne strukture. Kot potrjujejo literarnozgodovinske tipologije, naj bi jo temeljno določal aktivizem, osebno ali družbeno angažiranje, hrepenenje, težnja po spremembi... medtem ko "idejnost" Forstneričeve poezije izhaja iz pesimizma - ali bolje, resignativne statike. V *Ljubstavi* sicer vendarle popusti "O Vrba - kompleksu", hrepenenju po idilični vaški etiki in kmečkem otroštvu: "Pomnijo /.../ zbrano družino / pri praznični mizi, / ko so žlice žvenčale kot orgle?" (*Kaj je ostalo*). Večji del *Drave življenja* pa se ukvarja predvsem z motivi vode/reke, žeje, peska, nižine/zelenega/trave in drevesa, okrog katerih se izrisuje sklenjen krog Forstneričevega dojemanja sveta in človeka.

Prva zbirka v istoimenski pesmi *Zelena ječa* najde človeka negibnega v travi: "Za drobnimi križi / bilk / so moje oči / vdan ujetnik / v zeleni ječi. /.../ V zeleni ječi so oči pozabile, / kako daljne so ceste / oblakov." Človeku njegova pripadnost zemlji ne dopušča neodvisnega (svobodnega) bivanja, da bi z dinamiko iz sebe samega sebe presegal. Uzaveščenost tega zakona pojasnjuje "vdanost". Pesnik za to bivanjsko statiko išče ločnico, ki bi jo oddvojila od smrti, saj sta si po mirovanju in "trohnenju" zelo blizu: "A vselej, ko telo se zruši / v nizko hosto bilk, / vsega presune me dotik travnih korenin / in vonj po trohnobi. /.../ In vstanem ves opit od vonja rož / in opotekaje iščem / do nedoumne groze zoženi prehod / med smrtjo in življenjem." (*Samogovori I*). V *Samogovorih II* pa je tudi že eros pristopil k Forstneričevi obsesiji minljivosti, saj je potrjevanje življenja, ki je trohnenje: "...tebe naj ne omami lesk mojega pogleda v

temi, / povem ti, / svetlikanje trhllobe je." *Samogovori* kot zadnji cikel *Zelene ječe* tako presežejo maloštevilne osebnoizpovedne ljubezenske pesmi. Odslej je erotika zanimiva le kot strašljivo znamenje človekovega nagonskega determinizma, posredna prisotnost razpadanja, ali pa kot eden od agresivnih pojavov socialnih razmerij. Tu se človekov determinizem pogosto prikazuje v okviru "kolektivnega subjekta", skupnosti, ki je le naključno postavljena ob Dravo, saj zlasti v *Pijanem kurentu* pridobiva dimenzijo mitične, znotraj sebe enovite in z naravo identificirane človeške "črede". Možni so trije bivanjski položaji: vegetiranje, ko je človek izravan s svojim življenjskim prostorom oziroma zemljo. Drava/reka/voda prinaša nenehno pozabljanje možnosti, da se človek vzpne nad svoje prsteno bivanjsko določilo: "Kličesh nas zateglo čez kupe proda / podnevi in ponoči / v ravnini mehko oglušele, v ravnini poravninjene / do večernih gričev: pozabiti. /.../ Nihče se ne ozre, saj tečeš ti za nami, / veliko pozabljenje." (*Dolgo poletje*). Ta mitična brezčasnost, pozabljanje preteklosti in odsotnost prihodnosti v človeški misli se zdi kot samoobrambni mehanizem pred zavestjo o lastni končnosti. Druga možnost je *Mučnik II*, ki si z mazohizmom dokazuje lastno živost: "...ker meso je žejno, / hoče muko, ker v muki zadrhti, / začuti, kako živi..." Tretja možnost pa so sanje kot nekontrolirane blodnje, ki se izmikajo zavestnemu fatalizmu, kakor tudi pijanost. Le-ta motivira dogajanje *Pijanega kurenta*, ki ga Forstnerič, sklicujoč se na E. A. Poeja, imenuje pesnitev. Razporejenost sedemindvajsetih pesmi sledi dramatičnemu procesu človekovega fiktivnega vzpona nadse do končne iztrežnitve njega samega in skupnosti v Epilogu. Kurent nastane v "času brezvladja", v navidezni odsotnosti človeških določil. Čeprav izhaja iz skupnosti, ga, ko je preoblečen, "ne pozna več nihče". Potencialni vzpon doseže "V novem svetu", ko ga blodnje privedejo nekam med nebo in razplajajočo se zemljo. To pa je največ, kar doseže; mora se vrniti v človeško čredo, rogovi mu "otopijo", "...postali so krotki / in gluhi za morsejsko klicanje z daljnih svetov." (*Učlovečenje*). Odjuga kot naravna zakonitost kurentu odvzame fiktivno funkcijo osvobajajočega božanstva in človek v njem se osramočen zave svoje resnične identitete: "...kurent pa od človeka v sebi zboli." (*Iztrežnitev*). Razkrinkajo ga kot "temo nagonov", "žejo" in "kupček možganov". (*Raztelesenje*). Vsa kurentska "žeja", iskanje, se je vanj natekla iz "teme nagonov", zato mu je usojena vrnitev v statično, izravnano vsakdanjost. Vendar se kurentstvo - absurdno kot sizifovstvo - obnavlja: "...dokler spet kdaj ne zraste / rjoveči grm iz steptanega poletja." (*Juro/Epilog*). Kurent je kakor drevo dvignjen nad ravnino. Drevo pa je v Ljubstavi že nekakšen pomiritveni princip, čeprav je ta dvignjenost nad življenjske pojave dosegljiva le v snu: "V mojih sanjah rase vsako noč drevo. /.../ Rase na obli travnati vzpetini / in se ozira navzdol, kot da dolino pase. / Tu zgoraj je mir, tam doli pa prepir." V nasprotju s kurentskim molčanjem to drevo "...tiho poje, pastirica." Kakor pesnik. Zdi se, da je tiha pesem vendarle dosežen dvig nad danost.

Vanessa Matajca